

ігративних завдань підвищує рівень розвитку індивідуальних особливостей сплення і запобігає формуванню стереотипності дій.

Ільіна Ю.Ю.

РОЛЬ ПЕРЕЖИВАНЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Всебічний розвиток і виховання підростаючого покоління – не лише навчання, а й обов'язкова умова побудови нового демократичного суспільства, стосується основних проблем, пов'язаних з розбудовою державності країни. Вирішення цього загального завдання реалізується через формування особистості та фізично здорової людини. У зв'язку з цим в психолого-педагогічній теорії і практиці школи особливу роль мають ті роботи, які допомагають вчителям спрямовувати зусилля на розвиток особистості учня. В умовах нестабільного сьогодення з його соціально-економічними негараздами все більше розвиток дитини, нажаль, спрямовується переживаннями, зокрема, активної модальності, що дегармонізує становлення особистості.

Збільшується з кожним роком темп сучасного життя. Сьогодні, нажаль, дитина не встигає психологічно адаптуватись до цього, а це може проявлятись в різних формах: емоційні вибухи, переживання тощо.

Шкільні роки – найважливіший етап у житті людини, протягом якого найбільш інтенсивніше формується її особистість, відбувається психічний розвиток, який супроводжується почуттями.

Почуття мають велике значення у житті і діяльності людини. Вони відображають відображення людиною об'єктивної дійсності і стають важливим фактором до спонукання, регулювання і активності. Переживання відіграють особливу роль у навчанні школяра. Воно не може відбуватись без почуттів. Від того, які почуття викликає навчання, у великій мірі залежить його якість.

Підлітковий вік – вік становлення особистості, один з важливих етапів її розвитку. Зміни, які відбуваються в цьому віці, зумовлюють новий етап в емоційному житті. Саме у цьому віці змінюються самопочуття, які впливають на загальну настрою і станів. Виникають нові види переживань, які пов'язані з ставленням до того, що раніше дитині було байдуже.

У підлітка утворюється коло гострих переживань, викликаних його контактами з дорослими у спілкуванні і діяльності. Пізніше у зв'язку з накопиченням досвіду виникають переживання від уявлень того, як до нього ставляться дорослі.

У підлітковому віці постійно зустрічаються з різноманітними проявами емоційної діяльності учнів у навчально-виховному процесі. Одні з них стосуються окремих предметів, інші – характерні для цілої групи.

Вважається думка, що переживання школярів виступають важливим фактором впливу на їх пізнавальну діяльність. Емоційна зафарбованість навчання впливає на ефективність розумових процесів. Роль емоцій в інтелектуальному розвитку учнів дуже різноманітна. Дитина у процесі навчання відчуває радість, цікавість, виникає у неї почуття прикраси, незадоволеності оцінкою або невдоволенням з боку вчителя тощо.

А.Ф.Лазурський в свій час наголошував, що емоції мають важливу роль в інтелектуальній діяльності суб'єкта. Він писав, що якщо людина перебуває у бадьорому, веселому настрої, то вона відчуває радість, стає більш винахідливою, думки стають більш жвавими, підвищується ефективність розумової діяльності.

С.Л. Рубінштейн вважав, що психічні процеси – це не тільки пізнавальні процеси, але й “афективні”. Вони впливають як на знання про предмети і явища навколишньої дійсності, так і на відношення про них.

О.К. Тихомиров вивчав роль емоцій у мислительній діяльності. Автор дійшов висновку, що переживання впливають на інтелектуальний процес суб'єкта як позитивно, так і негативно.

Л.В. Путляєва на основі експериментального дослідження виділила функції, які виконують емоції в мислительній діяльності людини. Вона вважає, що:

-емоції виступають складовою частиною пізнавальних потреб, які, в свою чергу, є витокую інтелектуальної діяльності;

емоції – на певних етапах пізнавального процесу виконують функцію регулятора;

емоції – це компонент оцінки досягнутого результату.

Отже, роль переживань в інтелектуальному розвитку об'єкта дуже важлива. Все це вимагає від вчителів того, що необхідно приділяти більше уваги до емоційної сфери учнів, що неможливо без ознайомлення і розуміння виникнення і розвитку почуттів.

Спілкуючись зі школярами, спостерігаючи за їх поведінкою на уроках, вчитель має справу з багатьма проявами емоційної сфери, які йому буває нелегко пояснити.

Спостерігаючи за підлітками часто виявляється, що учень, який завжди був уважним, на уроках проявляв зацікавленість до всього, тепер байдужий до занять, на уроках часто відволікається. Інший, якому була притаманна дисциплінованість, життєрадісність, уважність, починає не слухати на уроці вчителя, ні товаришів, які відповідають; коли йому роблять досить незначне запитання, він ображається.

В цьому віці доводиться спостерігати факти „зривів” у того чи іншого школяра на уроках і у стосунках. Вони стають нестриманими, різкими, вступають в конфлікти, по-іншому ставляться до лічіння, до вчителів, конфліктують навіть з товаришами.

Взаємини учнів з учителями породжують багато переживань, думок, спонукають до дій, діяльності. Дуже часто виникають переживання від того, як вчителі поставились до нього, як вважає підліток, зневажливо, наче до дитини. Часто виникає невдоволення тим, що дорослі контролюють його дії, хочуть, щоб не було такого контролю, щоб їм дали змогу виявляти свої судження і до них ставилися серйозно. Нажаль, найчастіше подібні бажання здійснюються, а тому учні виявляють до дорослих почуття незадоволення, роздратування, холодність тощо.

Серед різноманітних переживань підлітка певне місце займають хвилювання, переживання, короточасні чи тривалі, які пов'язані з успіхом діяльності

навпаки. Учні в таких ситуаціях часто приховують свої почуття, щоб не викликати глузування з боку дорослих чи однолітків. Безтактовність, грубість залишають глибоку травму у учня. Він відчуває себе присоромленим, розчарованим від недостатнього розуміння себе іншими.

В цей період можна спостерігати і стан депресії у школярів. З одного боку, у них впевненість у своїх силах іноді перевищує справжні можливості; з іншого, у них часто виникає стан невпевненості, усвідомлення неповноцінності, а це буває пов'язане з важкими переживаннями, які не завжди виявляються зовні. Іноколи незадоволення собою, розчарування від інших, особливо від вчителя.

В дослідженні приймали участь учні IX класів. Всього 128 чоловік і 21 вчитель. Вчителі різних предметів.

Нас цікавили, з одного боку, оцінка підлітків того, як саме вчителі відносяться до переживань своїх вихованців, з іншої – орієнтація педагогів в емоційній сфері учнів та керування останнього.

На основі аналізу отриманих результатів було виділено три групи учнів.

До першої групи ми віднесли відповіді тих підлітків, які вважали, що вчителів не цікавлять переживання дітей (склало 45,7%).

До другої групи діти віднесли педагогів, які цікавляться емоційною сферою своїх вихованців, але не систематично (32,6%).

До третьої групи були віднесені вчителі, які позитивно ставляться до учнів і орієнтуються у їх переживаннях. Підлітки, віднесених до цієї групи вчителів, називали: „О це вчитель! Він все знає по очам, коли хто переживає”. „Наш вчитель „класний”, він по очам читає, у кого який настрій” та інші (27,7%).

Одночасно нами були проведені бесіди і анкетування вчителів. Аналіз отриманих результатів дозволив виділити також три групи.

До першої групи були віднесені педагоги, які вважають, що у них немає часу цікавитись емоційною сферою своїх вихованців. Вони склали 27,7%.

Другу групу склали вчителі, які стверджували, що під час спілкування з школярами вони зустрічаються у навчально виховному процесі з різноманітними проявами емоційної сфери учнів, які нелегко пояснити і важко орієнтуватись – 43,5%.

До третьої групи нами були віднесені педагоги, які стверджували, що зустрічаються з різноманітними проявами емоційного життя своїх вихованців (71,7%) (вони виділили такі види переживань, як байдужість, життєрадісність, захоплення, задоволення захопленість, нестриманість тощо).

Таким чином, попередні данні свідчать, що більшість практиків не ціляють певної уваги емоційній сфері своїх вихованців, не враховують у навчально – виховному процесі індивідуальні особливості емоційного життя учня чи іншого школяра.

Ми розуміємо, що вчителі, які працюють з підлітками мають справу зі „щодняним віком”, але це і вимагає від них умілого підходу, вміння враховувати, враховувати їх емоційний стан у навчанні, але слід все це не тільки враховувати, а й формувати. Треба пам'ятати, що мова йде не про формування окремих почуттів, а всієї емоційної сфери учня.